

української економіки, незважаючи на невідомість щодо тривалості та ступеня впливу на Україну світової фінансової кризи. На їх думку, економічне зростання в основному підтримуватиметься активізацією зовнішнього попиту, зважаючи на відновлення зростання світової економіки та покращення зовнішньоекономічної кон'юнктури для українських експортерів (зростання світових цін на окремих товарних ринках – металургійної та хімічної продукції). Усереднена оцінка темпів зростання реального ВВП на 2010 р. становить 1,7%, номінального обсягу ВВП – 1197,5 млрд грн.

Головною метою промислового комплексу Запорізької області на 2010 р. визначено відновлення економічного зростання, фінансової та соціальної стабільності, а також створення умов для сталого розвитку регіону згідно з визначеними стратегічними напрямками.

Для досягнення поставленої мети визначено такі пріоритети соціально-економічного розвитку області на 2010 р.:

1. Реалізація заходів, спрямованих на відновлення промислового виробництва та створення умов сприяння розвитку бізнесу, в тому числі шляхом підготовки законодавчих пропозицій щодо кредитування, зниження податкового навантаження і вирішення конкретних проблем суб'єктів господарювання, ініціювання зазначених питань перед центральними органами виконавчої влади.

2. Підвищення ефективності енергоспоживання, реалізація заходів з енергозбереження в усіх галузях і сферах діяльності. Оптимізація структури енергетичного балансу області зі збільшенням питомої ваги

альтернативних та відновлювальних джерел енергії.

3. Розширення можливостей зовнішньоекономічного співробітництва суб'єктів господарювання області.

4. Вдосконалення механізму залучення інвестицій і створення стабільного позитивного інвестиційного іміджу області.

5. Активізація внутрішнього ринку, насамперед через реалізацію комплексу заходів щодо підтримки та створення умов для розвитку малого та середнього бізнесу, місцевих товаровиробників, підвищення заробітної плати, стримування інфляційних процесів.

Література

1. Довідка про середньооблікову чисельність працюючих в області [Електронний ресурс] / Головне управління статистики в Запорізькій області. – Режим доступу: <http://www.zapstat.zp.ua/>.
2. Програма діяльності Кабінету Міністрів України "Подолання впливу світової фінансово-економічної кризи та поступальний розвиток": Постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2008 р. № 1107 [Електронний ресурс] // Юридичні новини Online. – Режим доступу: <http://news.yurist-online.com/news/kmu/577/>.
3. Сухоруков А.І. Результати економічного експерименту в гірничо-металургійному комплексі / А.І. Сухоруков // Безпека економічних трансформацій: Матеріали 12-го засідання Оргкомітету; 20 грудня 2000 р.
4. Стеченко Д.М. Державне регулювання економіки [Електронний ресурс] / Д.М. Стеченко. – Режим доступу: <http://readbookz.com/book/155/4499.html>.

УДК 352.07

ЕВОЛЮЦІЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Annotation

In the article the features of historical processes of the evolution the system of local self-government in Ukraine are investigated. Perspective vectors of further development of institute of local democracy are defined. Author's periodization of modern system's formation of local self-government in Ukraine is offered.

Анотація

У статті досліджено особливості історичних процесів еволюції системи місцевого

Скориход О.П.

аспірант Національного інституту стратегічних досліджень

самоврядування в Україні. Визначено перспективні вектори подальшого розвитку інституту місцевої демократії. Запропоновано авторську періодизацію становлення сучасної системи місцевого самоврядування в Україні.

Ключові слова

Органи державної виконавчої влади, міське самоврядування, територіальна громада, нормативно-правова база.

I. Вступ

Розвиток місцевого самоврядування є одним із найбільш актуальних процесів державотворення. Сучасна система управління місцевими справами в Україні зазнала значних змін та пройшла еволюційний шлях від феодально-буржуазної до командно-адміністративної, тоталітарної системи управління, а за останні 18 років набула рис демократичної моделі місцевого самоврядування.

Аналізуючи наукові доробки вітчизняних фахівців у галузі державного управління та місцевого самоврядування, можна зазначити, що питання еволюції інституту управління місцевими справами в Україні були та залишаються актуальними. Відомі фахівці в галузі права М. Баймуратов, О. Батанов, В. Кравченко у своїх працях акцентують увагу на правових аспектах становлення інституту самоврядування в Україні. В. Григор'єв досліджує організаційно-інституційні механізми еволюції місцевого самоврядування. Праці О. Лазор присвячені історичним аспектам зарубіжного досвіду розбудови демократичної моделі управління місцевими справами. Проте, не зважаючи на значну розробленість означеної теми, проблема еволюції місцевого самоврядування в Україні залишається актуальною та потребує більш глибокого переосмислення в контексті нових викликів, що постають перед сучасною українською державою.

Актуальність означеної теми дослідження полягає в усвідомленні необхідності постійного вдосконалення системи, форм та методів діяльності органів місцевого самоврядування на основі історичної спадщини, емпіричного вітчизняного та європейського досвіду функціонування системи місцевого самоврядування як провідного елемента механізму узгодження інтересів місцевих громад і державних інституцій, основи стабільності й повноцінного розвитку держави.

II. Постановка завдання

Метою статті є дослідження історичних етапів трансформації та розвитку системи місцевого самоврядування в Україні, визначення перспективних векторів подальшого розвитку відповідного інституту.

Реалізація поставленої мети досягається за рахунок розв'язання таких завдань:

- здійснити ретроспективний аналіз історичних етапів розвитку системи управління місцевими справами на території України;
- запропонувати періодизацію становлення сучасної системи місцевого самоврядування в Україні;
- запропонувати нові перспективні вектори розвитку діючої системи місцевого самоврядування в Україні.

III. Результати

Розвиток місцевого самоврядування є невід'ємною складовою процесів державотворення, адже із виникненням держави територіальна громада як суб'єкт місцевого самоврядування набуває нових якісних рис. Історія знала часи, коли місцеве самоврядування та держава були і конкурентами, і ворогами, і партнерами. Усвідомлення цього досвіду необхідне для формування партнерських відносин, рівноправної участі та взаємодії місцевих органів влади з державою. Тільки на цій основі можна забезпечити стабільний соціально-економічний розвиток територій, підвищення рівня добробуту населення.

Аналізуючи історію становлення місцевого самоврядування в Україні, можна зазначити, що традиції місцевого самоврядування походять ще з часів Київської Русі. А вже у XIII ст. в українських містах починає запроваджуватись магдебурзьке право (у 1339 р. воно було подароване місту Сянок Болеславом Трьоденовичем) [6, с. 32]. Поступово й інші українські міста здобувають привілеї магдебурзького права, суть якого полягала у наданні місту самоуправління на корпоративній основі та ліквідації влади над його громадянами з боку феодалів та великих князів. Міське самоврядування передбачало право громадян обирати собі повноважну раду, яка, у свою чергу, обирала бурмістра. Рада на чолі з бурмістром здійснювала керівництво містом та всіма господарськими справами громади. Магдебурзьке право передбачало також обрання лави – органу судової влади на чолі з війтом. Війт, як правило, призначався королем і був найвищою посадовою особою міста. В Україні тільки громада Києва обирала війта самостійно. Разом із магдебурзьким правом міста отримували і майнові повноваження. Вони володіли нерухомим майном, землею, запроваджували податки тощо.

За часів Гетьманщини зберігалась система самоврядування у містах з магдебурзьким правом, підтвердженим царськими грамотами. Але у 1764–1783 рр. було ліквідовано Гетьманщину й автономний устрій України, а з ним і магдебурзьке право в її містах. У 1785 р., відповідно до виданої імператрицею Катериною II “Жалованої грамоти городам”, на Лівобережній та Слобожанській Україні утворюються нові органи станового місцевого самоврядування – міські думи [1, с. 21].

У 1796 р. було здійснено спробу поновити ту структуру управління, що існувала в Україні раніше, але відродити магдебурзьке право вже не вдалося. У 1831 р. було видано царський указ про офіційне скасування магдебурзького права. Після цього в Україні тривало формування загальноімперських органів місцевого самоврядування, яке за-

Держава та регіони

вершилось у 1838 р. запровадженням місцевого станового самоврядування для державних селян та вільних працівників.

Значний вплив на суспільне життя України справила проведена Олександром II у 1864 р. земська реформа. У європейській частині Російської імперії, включаючи Лівобережну та Слобожанську Україну, було засновано земські установи як органи місцевого (регіонального) самоврядування. А 16.06.1870 р. прийнято Земське положення Олександра II, яким регулювались виборчі права городян. По суті ж, нове Земське положення не мало зв'язку з ідеєю самоврядування. Воно позбавляло виборчого права широкі верства населення (духовенство, селянство, громади, власників торговельних, промислових установ, а також євреїв). Було знищено принцип виборності управ.

Після Лютневої революції 1917 р. й утворення Центральної Ради М. Грушевський запропонував на першому етапі побудови незалежної Української держави організувати місцеву владу на основі українських комітетів у волостях і містах. Перший Універсал Центральної Ради від 23.06.1917 р. визнавав і зберігав існуючу систему місцевого самоврядування. У Другому Універсалі Української Центральної Ради оголошувалося про необхідність “вжити всіх заходів до закріплення й поширення прав місцевого самоврядування, що є органами найвищої адміністративної влади на місцях” [4, с. 68]. Це свідчить про те, що Центральна Рада всіляко підкреслювала свою прихильність до інституту місцевого самоврядування та прагнула надати більше прав і повноважень місцевим громадам.

Конституція Української Народної Республіки від 29.04.1918 р. визначала систему місцевого самоврядування у складі земель, волостей і громад, а їхні відносини з державою характеризувала так: “Не порушуючи єдиної своєї влади, УНР надає своїм землям, волостям і громадам права широкого самоврядування, додержуючи принципу децентралізації” [3, с. 52]. Проте наступний керманіч України гетьман П. Скоропадський розпустив органи місцевого самоврядування, створені Центральною Радою. Із цього часу починається 70-річний проміжок історії, за якого місцеве самоврядування втратило своє істинне спрямування.

Після встановлення комуністичного режиму на теренах України інститут місцевого самоврядування було остаточно ліквідовано. Місцеві органи влади органічно вмонтовувались в державну вертикаль, що забезпечувала монополію партійно-бюрократичного апарату. Тогочасні місцеві ради перетворилися на структури, що надавали визначені державою послуги.

Якщо проаналізувати всю історію України за останні триста років, то не знайдеться і десяти років поспіль, коли послідовно розвивалося місцеве самоврядування у тому вигляді, в якому воно існувало одночасно в європейських країнах. Навіть після здобуття Україною незалежності у 1991 р. місцеве самоврядування зазнало декілька спроб реформування. Йдеться не лише про реформи у сфері політико-владних, а й соціально-економічних відносин, зокрема, бюджетно-фінансових, фіскальних, земельних, житлово-комунальних тощо. При цьому задекларовані перетворення в соціально-економічній сфері не узгоджувались із трансформацією публічної влади. За твердженням М. Пухтинського, “такий стан речей свідчить про відсутність у політикумі стратегічного бачення розвитку країни, трансформації системи публічної влади загалом, місцевого самоврядування зокрема; політичної волі та бажання здійснювати не ефемерну, а справжню реформу” [14].

Ретроспективний аналіз змін, що відбулись у системі місцевого самоврядування України за часів незалежності, свідчить про існування таких етапів еволюції системи самоврядування та, відповідно, методів державного впливу на ці процеси.

Перший етап (1990–1992 рр.). У цей період повністю зберігалась радянська модель побудови та функціонування місцевої влади, для якої було характерно домінування комуністичної партії в місцевих та регіональних органах управління, які офіційно іменувались державними органами місцевого самоврядування.

Підвалини сучасної системи самоврядування було закладено у двох важливих документах: у Декларації про державний суверенітет України, в якій уперше за сімдесят років існування комуністичного режиму, було проголошено про відмову від радянської системи організації влади та задекларовано намір запровадити демократичні засади і принципи організації влади на місцях; а також у Законі УРСР “Про місцеві ради народних депутатів та місцеве самоврядування” від 07.12.1991 р., відповідно до якого місцеве самоврядування визначалося як “територіальна самоорганізація громадян для самостійного вирішення безпосередньо або через державні і громадські органи, які вони обирають, усіх питань місцевого життя, виходячи з інтересів населення, на основі законів Української РСР та власної фінансово-економічної бази” [10].

У цих важливих документах про місцеве самоврядування йшлося у доволі загальних рисах, а про європейські стандарти цього інституту управління взагалі не згадувалось. Проте їх прийняття стало першою спробою

трансформувати місцеві ради (які на той час входили до єдиної системи органів державної влади) всіх територіальних рівнів в органи місцевого самоврядування.

Фактичне ж відродження місцевого самоврядування в Україні, у широкому розумінні цього слова, почалося після обрання депутатів Верховної Ради Української РСР та місцевих рад народних депутатів у березні 1990 р. [16], які у грудні того самого року ухвалили Закон “Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування”.

Під час *другого етапу* (1992–1996 рр.) було здійснено спроби “роздержавлення” місцевих рад та запровадження елементів моделі національного місцевого самоврядування. Саме в цей період в Україні відбувся реальний розподіл влади. Було ухвалено Закони “Про представника Президента України” та “Про внесення змін до Закону Української РСР “Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування”. За цією моделлю, Президент одержав виконавчу вертикаль із представників Президента в областях і районах. Останні здійснювали державну виконавчу владу і контролювали органи місцевого самоврядування [8, с. 7].

Нова редакція Закону “Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування” від 26.03.1992 р. закріпила місцеве та регіональне самоврядування як основу демократичного устрою влади в Україні. Це фактично означало повну відмову від радянської моделі територіальної організації влади, хоча на конституційному рівні вона продовжувала існувати.

Територіальною основою місцевого самоврядування визначалися сільрада, селище, місто, а регіонального – район та область. Закон передбачав передачу частини повноважень від обласних та районних рад представникам Президента. Головним тут було те, що на районному й обласному рівнях Ради народних депутатів позбавлялися власних виконавчих органів і мали характер виключно представницький. Лише на рівні населених пунктів функціонувало реальне самоврядування. Оскільки ще перша редакція Закону “Про місцеві ради народних депутатів та місцеве самоврядування” ліквідувала підпорядкування рад одна одній по вертикалі, то введення інституту представників Президента сприяло остаточній ліквідації радянської моделі влади і створювало систему влади, у якій поєднується принцип забезпечення в регіонах державного управління через місцеві державні адміністрації з широкою самоврядністю громадян у населених пунктах через органи самоврядування з досить широкими повноваженнями.

Проте ця система проіснувала недовго. Вже у 1994 р. було скасовано інститут пред-

ставників Президента України на місцях. Посилився контроль виконавчої влади за місцевим самоврядуванням. І хоча на той час такі зміни були політично вмотивовані та, можливо, певною мірою доречні, згодом, не дивлячись на розвиток законодавчої та фінансово-економічної бази, місцеве самоврядування в Україні так і залишилось на етапі трансформацій, на відміну від європейських країн, які в середині 1990-х рр. здійснили наступний крок у напрямі розвитку самоврядування і перейшли від патерналістської моделі до моделі рівноправної участі та взаємодії органів місцевого самоврядування з державою. Завдяки цим реформам органи місцевого самоврядування в європейських країнах отримали значну частину державної власності, головним чином землю, будівлі і технічну інфраструктуру. В Україні цей процес затягнувся на десятиліття.

Важливою особливістю другого етапу стало утворення ряду неурядових організацій, покликаних сприяти розвитку місцевого самоврядування в Україні. Провідну роль у цьому процесі відіграла Асоціація міст України та громад, яку було утворено у 1992 р. Сьогодні можна констатувати, що “асоціація стала легальним представником та захисником інтересів місцевого самоврядування у його відносинах із державою, надійним партнером органів державної влади під час вирішення питань соціально-економічного й культурного розвитку територій, забезпечення життєдіяльності громад, політичної стабільності та громадського миру” [7]. Також не можна залишити поза увагою утворення державної науково-консультативної установи – Фонду сприяння становленню і розвитку місцевого і регіонального самоврядування України. Це стало першим кроком на шляху до інституційного забезпечення розвитку місцевого самоврядування з боку органів державної влади.

Третій етап становлення системи місцевого самоврядування в Україні (1996–2004 рр.) пов’язаний із прийняттям Конституції України, Законів України “Про місцеве самоврядування в Україні”, “Про органи самоорганізації населення”, ратифікацією Європейської хартії місцевого самоврядування та інших, не менш важливих нормативно-правових актів.

Основний закон України, прийнятий 28.06.1996 р., закріпив конституційний статус інституту місцевого самоврядування. Положення нової Конституції визначили місцеве самоврядування як один із провідних інститутів конституційного ладу, закріпили конституційні гарантії, визначили засади місцевого самоврядування (ст. 5, 7, 13, 19, 38, 40, 71, 118, 140–146). Особливе значення для утвердження місцевого самовряду-

вання в Україні мала ст. 7 Конституції, яка закріплювала визнання та гарантування місцевого самоврядування в Україні. Відповідно до положень Конституції України (ч. 3 ст. 140), первинним суб'єктом місцевого самоврядування було визнано територіальну громаду – “жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста” [5]. Передумовою для формування самодостатніх територіальних громад стало закріплення в положеннях Конституції України їх прав на володіння та розпорядження матеріально-фінансовими ресурсами.

Наступним важливим кроком на шляху до розбудови дієвої системи місцевого самоврядування стало ухвалення 21.05.1997 р. Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”, який, відповідно до положень Конституції України, визначив сутність системи місцевого самоврядування в Україні, засади і принципи її організації та діяльності, межі відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Відповідно до цього Закону, головними принципами, на основі яких здійснюється місцеве самоврядування в Україні, було визначено такі: народовладдя, законність, гласність, колегіальність, поєднання місцевих і державних інтересів та ін. Основними елементами системи місцевого самоврядування в згаданому вище Законі України були визначені: територіальні громади; сільські, селищні, міські ради; сільські, селищні, міські голови; виконавчі органи сільських, селищних, міських рад; районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органів самоорганізації населення.

Також цим Законом було визначено механізм реалізації майнових прав територіальних громад. Так, територіальні громади села, селища, міста були наділені правом безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування управляти майном, що є в їх комунальній власності; затверджувати програми соціально-економічного та культурного розвитку і контролювати їх виконання; затверджувати бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць і контролювати їх виконання; встановлювати місцеві податки і збори відповідно до Закону; утворювати, реорганізовувати та ліквідувати комунальні підприємства, організації й установи, а також контролювати їх діяльність; вирішувати інші питання місцевого значення, віднесені Законом до їхньої компетенції [11].

Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” став підґрунтям для розробки інших нормативно-правових актів, які регламентують окремі питання функціонування місцевого самоврядування (Законів

України: “Про статус депутатів місцевих рад”, “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”, “Про столицю України – місто-герой Київ”, “Про місцеві державні адміністрації”, які були прийняті в період з 1998 по 2002 рр., та постанов Кабінету Міністрів України “Про порядок передачі об'єктів права державної та комунальної власності” тощо).

Прагнення України відійти від пострадянської (бюрократичної) моделі зі значною централізацією владних повноважень та фінансових ресурсів у руках виконавчої влади, надмірною адміністративною опікою за органами місцевого самоврядування з боку держави, здійснити перехід до європейської (демократичної) моделі з широкою децентралізацією управління на засадах субсидіарності були підтверджені шляхом ратифікації Європейської хартії місцевого самоврядування.

Наступним кроком на шляху до імплементації принципів Європейської хартії у вітчизняне законодавство стало ухвалення 11.07.2001 р. Закону України “Про органи самоорганізації населення”, який визначив правовий статус, порядок організації та діяльності представницьких органів, що створюються мешканцями (які на законних підставах проживають на території села, селища, міста або їх частин) для вирішення окремих питань місцевого значення. Основними завданнями органів самоорганізації населення, відповідно до зазначеного Закону України, стало “створення умов для участі жителів у вирішенні питань місцевого значення в межах Конституції і законів України; задоволення соціальних, культурних, побутових та інших потреб жителів шляхом сприяння у наданні їм відповідних послуг; участь у реалізації соціально-економічного, культурного розвитку відповідної території, інших місцевих програм” [12].

На підтримку втілення на практиці основних принципів місцевого самоврядування, закріплених у положеннях Основного закону України, Європейської хартії місцевого самоврядування та Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”, Верховною Радою було прийнято ряд нормативно-правових актів: Закон України “Про службу в органах місцевого самоврядування”, а також Бюджетний кодекс України, який урегулював механізм розподілу і перерозподілу фінансових джерел та ресурсів між бюджетами різного рівня, Земельний кодекс України, який закріпив органи місцевого самоврядування як суб'єктів володіння, користування і розпорядження землею та ін.

У 2001 р. було видано Указ Президента України “Про державну підтримку розвитку місцевого самоврядування в Україні”, який

визначив розвиток місцевого самоврядування одним із найважливіших пріоритетів державної політики України. Проте загострення на початку 2003 р. політичної кризи в Україні звело нанівець усі спроби реформування місцевого самоврядування. Не було ухвалено ряд важливих нормативно-правових актів, розроблених у рамках проекту Концепції муніципальної реформи, серед яких: проекти законів України “Про загальні засади та принципи територіальної організації виконавчої влади та місцевого самоврядування в Україні”, “Про засади матеріального і фінансового забезпечення місцевого самоврядування в Україні”, “Про територіальну громаду”, “Про делегування повноважень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування” тощо.

Не можна залишити поза увагою і спробу змінити філософію всієї моделі управління державними і місцевими справами, яку було здійснено в цей період. Так, у проектах законів “Про внесення змін до Конституції України” № 3207-1 та 3288-IV йшлося про перехід від консервативної моделі місцевого самоврядування (за якої воно здійснюється лише на рівні територіальних громад, а на рівні регіонів – областей і районів, фактично, має символічний характер) до повноцінного функціонування системи місцевого самоврядування на всіх рівнях організації суспільства. Впровадження в Україні відомого світової муніципальної практики принципу повсюдності процесу самоврядування прискорило б процес децентралізації публічної влади, сприяло розмежуванню функцій та повноважень центральних і місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, створило б правові умови для активізації життєдіяльності територіальних громад, розширення їх самостійності та відповідальності у вирішенні завдань життєзабезпечення і розвитку територій міст, селищ та інших населених пунктів з урахуванням місцевої специфіки, соціально-економічних особливостей і культурно-історичних традицій громад і регіонів [15]. Але в результаті політичного компромісу наприкінці 2004 р. було прийнято законопроект № 2222-IV [14], який не змінював існуючу систему місцевого самоврядування, а лише збільшував термін обрання депутатів місцевих рад до п’яти років.

Наступний, *четвертий етап* розвитку системи місцевого самоврядування розпочався з 2005 р. і триває до сьогодні. Цей період ознаменувався новим баченням процесу вдосконалення системи місцевого самоврядування в Україні. Так, уже на початку 2007 р. було утворено Міністерство регіонального розвитку та будівництва України, метою діяльності якого є участь у формуванні та забезпечення реалізації державної регіо-

нальної політики, сприяння узгодженню діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування; вдосконалення механізму регулювання відносин “центр – регіони”, адміністративно-територіального устрою України, правових, економічних, організаційних та інших засад розвитку державного управління і місцевого самоврядування тощо [2]. Впродовж наступних років Міністерством спільно з іншими провідними установами було розроблено декілька важливих проектів, що безпосередньо стосувались удосконалення системи місцевого самоврядування в Україні, серед них: проекти концепцій реформи адміністративно-територіального устрою України та реформи місцевого самоврядування. Остання була ухвалена Кабінетом Міністрів України 29.07.2009 р. Це стало однією з головних подій зазначеного етапу.

Головною метою Концепції реформи місцевого самоврядування є: створення реальної організаційної та фінансової самостійності територіальних громад та органів місцевого самоврядування, наближення їх можливостей та якості діяльності до європейських стандартів [13].

Безперечно, реалізація завдань Концепції потребує значних фінансових та організаційних ресурсів, досягнення політичного компромісу в питанні вибору моделі управління місцевими справами та механізму обрання депутатів на місцевому рівні. Крім цього, для вирішення завдань четвертого етапу розвитку системи місцевого самоврядування в Україні необхідно ухвалити та впровадити у життя положення проекту Концепції реформи адміністративно-територіального устрою України, розробленої фахівцями Мінрегіонбуду.

IV. Висновки

Ретроспективний аналіз історичних етапів розвитку системи управління місцевими справами на території України свідчить, що система місцевого самоврядування в Україні зазнала значних змін. Вона (система), як дзеркало, відображала наслідки тих тенденцій, що відбувались в Україні, адаптувалася до змін.

Сьогодні місцеве самоврядування продовжує свій розвиток, набуває нових, якісних демократичних рис. Підтвердженням цього є запропонована нами періодизація розвитку місцевого самоврядування в Україні за часів незалежності. Можна стверджувати, що наявна в Україні самоврядна система відійшла від радянської патерналістської моделі побудови та функціонування місцевої влади і стала на шлях розвитку демократичної системи самоврядування. Головною особливістю моделі, що розбудовується, є взаємодія держави з органами місце-

вого самоврядування на засадах партнерства та субсидіарності.

Вивчення передового європейського досвіду вдосконалення системи місцевого самоврядування, розроблення механізмів упровадження демократичних стандартів управління в українську практику є перспективним напрямом подальших наукових досліджень. Пріоритетним вектором розвитку вітчизняної системи місцевого самоврядування має стати досягнення високих європейських стандартів ефективності місцевої публічної влади. Це сприятиме соціально-економічному розвитку територій та підвищенню якості життя кожного мешканця України.

Література

1. Біленчук П. Місцеве самоврядування в Україні. Муніципальне право : навч. посіб. / П. Біленчук, В. Кравченко, М. Підмогильний ; Європейський університет управління, безпеки та інформаційно-правових технологій ; Товариство науковців по сприянню муніципальній реформі. – К. : Атіка, 2000. – 304 с.
2. Деякі питання Міністерства регіонального розвитку та будівництва України : Постанова Кабінету Міністрів України [від 16.05.2007 р.] // Урядовий кур'єр. – 2007. – 06 червня.
3. Конституції і конституційні акти України. – К., 2001. – 310 с.
4. Конституційні акти України 1917–1920 рр. Невідомі Конституції України. – К. : Філософська і соціологічна думка, 1992. – 269 с.
5. Конституція України. – Х. : Консум, 1996. – 48 с.
6. Куйбіда В.С. Конституційно-правові проблеми міського самоврядування в Україні / В.С. Куйбіда. – Л. : Літопис, 2001. – 326 с.
7. Кулініченко І. Яке самоврядування, коли майже всі громади дотаційні? Асоціації міст України та громад – 15 років [Електронний ресурс] / І. Кулініченко // Віче. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/643/>.
8. Ніколаєв О.Т. Матриця місцевого самоврядування в Україні: моделювання, можливості, прогнозування : автореф. дис. ... канд. політ. наук: спец. 23.00.02 "Політ. інститути і процеси" / О.Т. Ніколаєв ; Одес. нац. юрид. акад. – О., 2004. – 17 с.
9. Про внесення змін до Конституції України : Закон України [від 08.12.2004 р.] // Голос України. – 2004. – 08 грудня.
10. Про місцеві ради народних депутатів та місцеве самоврядування : Закон УРСР [від 07.12.1990 р.] // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – 08 січня.
11. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України [від 21.05.1997 р.] // Урядовий кур'єр. – 1997. – 25 червня.
12. Про органи самоорганізації населення : Закон України [від 11.07.2001 р.] // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – 30 листопада.
13. Про схвалення Концепції реформи місцевого самоврядування : Розпорядження Кабінету Міністрів України [від 29.07.2009 р.]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/newsnpd?npdList_stind=61.
14. Пухтинський М. Реформа місцевого самоврядування – це концепція плюс політична воля [Електронний ресурс] / М. Пухтинський // Віче. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1027/>.
15. Стан та перспективи муніципального розвитку в Україні (погляд муніципальної громадськості) : Національна доповідь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.municipal.gov.ua/data/loads/naz_dop_2006.doc.
16. Ткачук А. Місцеве самоврядування в Україні. Довга дорога до демократії. [Електронний ресурс] / А. Ткачук // Верховна Рада України : офіц. веб-сайт. Бібліотечно-бібліографічні ресурси. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/LIBRARY/catalog/analit/ukr021.txt>.

УДК 352.071

МОДЕЛІ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Тищенко К.М.

аспірант Харківського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентіві України

Annotation

The article examines models of interaction between state and local government bodies.

Анотація

У статті розглянуто моделі взаємодії органів державної влади з органами місцевого самоврядування.